

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОРМОВИРОБНИЦТВА В ПОСУШЛИВІЙ ЗОНІ ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я

Ф.А.ІВАНОВ – голова КСП "Ольвія" Очаківського району Миколаївської обл.

Руйнівні процеси в сільському господарстві та інших суміжних галузях агропромислового комплексу набрали глобального масштабу. Внаслідок скорочення поголів'я тварин, значного зниження їх продуктивності, та як наслідок погіршення фінансового стану господарств в критичному стані знаходиться тваринництво.

Багато в чому стан цих проблем в господарствах півдня України визначається рівнем розвитку кормовиробництва, з урахуванням ряду регіональних особливостей та специфіки ринку.

Вирішення завдань, які стоять перед кормовиробництвом на сучасному етапі потребує подальшої його інтенсифікації, що передбачає комплекс організаційно-технічних заходів таких як оптимізація структури кормових угідь, впровадження прогресивних технологій вирощування кормових культур, застосування нових технологій заготівлі та зберігання корму, нові форми організації праці та матеріального стимулювання.

Тому проблеми збільшення обсягу кормовиробництва, поліпшення якості та структури кормів надзвичайно актуальні, та визначають стан і перспективи тваринництва в кожному господарстві.

У створенні міцної кормової бази винятково важливе значення має група зернофуражних культур. Саме вони складають основне джерело високоякісної сировини для виробництва комбікормів, що визначає рівень розвитку та продуктивність всіх галузей тваринництва.

Стабільність кормовиробництва в нашому господарстві базується на вирощуванні кукурудзи, однієї з найбільш продуктивних злакових культур універсального використання. Враховуючи нинішню тенденцію щорічного зменшення посівних площ зернової кукурудзи, основним шляхом збільшення валових зборів зерна у регіоні є підвищення урожайності за рахунок інтенсифікації її вирощування.

На протязі тривалого часу в КСП "Ольвія" ми використовуємо оригінальну технологію вирощування кукурудзи на зерно та силос, яка дозволяє підвищити урожайність кукурудзи, та успішно використовувати ці площі для сівби озимої пшениці. Особливість даної

технології полягає в урахуванні біології кукурудзи та кліматичних особливостей регіону.

КСП "Ольвія", розташоване на узбережжі Чорного моря, що забезпечує пом'якшення клімату, збільшення вологості повітря, продовження на 2-6 днів безморозного періоду, деякому зменшенні впливу високих літніх та низьких зимових температур повітря та інше.

Теплові ресурси в нашій зоні достатньо великі, так що навіть після дозрівання зернової кукурудзи посіяної в агротехнічно визначенні строки, залишається більше тридцяти теплих днів.

Біологічною особливістю кукурудзи є вибагливість в період формування генеративних органів. У цей час культура споживає максимальну кількість вологи, потребує помірної температури та підвищеної вологості повітря.

Оптимальне співвідношення метеорологічних показників у цю фазу розвитку культури спостерігається надзвичайно рідко (біля 5 % років). Навпаки хід динаміки температури повітря та його вологості такий, що своїх екстремальних значень вони досягають якраз у цей період.

Тому у нашому господарстві широко застосовують літні посіви кукурудзи на силос і зерно. Якщо сівбу культури проводити у другій декаді червня, коли висока вірогідність випадання опадів, то спостерігається зміщення критичного періоду у кукурудзи на більш пізній термін (серпень та вересень).

В цей час спостерігається зниження середньодобової температури повітря та підвищення його вологості, що сприяє формуванню більш високого врожаю кукурудзи. Це надає господарству ряд переваг. Сприяє більш рівномірному завантаженню кормозбиральної техніки, що надзвичайно важливо у нинішній час, враховуючи недостатнє забезпечення нею господарств та граничне фізичне зношення. Дозволяє дещо коригувати план кормовиробництва у відповідності до умов що склалися та фактичного забезпечення кормами відповідних груп.

Для вивчення та наукового обґрунтування можливостей широкого розповсюдження такої технології нами в період з 1994 по 1997 рік в КСП "Ольвія" були закладені польові досліді. Вивчалась продуктивність сівозмінних ланок з різними схемами вирощування кукурудзи, як попередника озимої пшениці.

Досліді проводили на важкосуглинковому південному чорноземі з вмістом гумусу 2,8 %. Забезпеченість оброблюваного шару ґрунту валовими формами азоту фосфору та калію складає від-

повідно 0,15-0,2; 0,16-0,18; 2,4-2,6 % до маси абсолютно сухого ґрунту.

Схема досліду включала п'ять сівозмінних ланок:

- 1) Чорний пар; озима пшениця (контроль).
- 2) Кукурудза МВС посіяна весною; озима пшениця.
- 3) Кукурудза на зерно посіяна весною; озима пшениця.
- 4) Кукурудза МВС посіяна влітку; озима пшениця.
- 5) Кукурудза на зерно, посіяна влітку; озима пшениця.

Культури в першому, другому та третьому варіантах вирощували по загальноновизнаним зональним технологіям. В четвертому та п'ятому варіантах кукурудзу висівали у другій декаді червня з міжряддям 210 см. Сіяли озиму пшеницю до збирання кукурудзи в її широкі міжряддя однією секцією сівалки СЗС 2,1. Збирання кукурудзи МВС проводили серійною кормозбиральною технікою відразу після сівби озимої пшениці за 4-7 днів, закінчуючи роботу до появи сходів.

Ущільнення ґрунту агрегатами у цей час не суттєво впливає на стан посівів. До збирання зернової кукурудзи приступали після промерзання ґрунту, що запобігає його переущільненню.

Можливість вирощування озимої пшениці після літньої кукурудзи полягає у тому, що сівбу слід проводити в оптимальні для культури строки до збирання кукурудзи в її міжряддя. В цей час ще обмежене водоспоживання кукурудзи, і при правильному догляді за посівами достатньо вологи для отримання сходів пшениці. Однак в несприятливі роки спостерігається нерівномірність стану посівів в залежності від розташування до ряду рослин кукурудзи.

На весняних посівах кукурудзи в фазу 3-5 листочків вносили гербіцид діален. Ми вважаємо, що на літніх посівах такої необхідності немає. Пересушений верхній шар ґрунту перешкоджає появі сходів бур'янів, тоді як насіння кукурудзи, достатньо забезпечене вологою, легко проростає з порівняно великої глибини.

Догляд за посівами в обох випадках передбачав міжрядні культивуваці та підживлення рослин.

Під міжряддя 210 см переобладнували культиватор ПРВН-2,5. Це дозволило нам проводити, при необхідності, міжрядний обробіток і на пізніх стадіях росту рослин.

В роки досліджень урожайність вирощеної по традиційній технології кукурудзи МВС змінювалось від 178 до 225 ц/га а зернової кукурудзи від 16,4 до 19,2 ц/га. Кукурудза літньої сівби забезпечила збір 198-280 ц/га зеленої маси та 21,5-25,4 ц/га зерна.

В середньому за роки досліджень вирощування кукурудзи в більш пізній час забезпечувало підвищення урожайності зерна на 5,6 ц/га, а силосної маси більш як на 56 ц/га. Взагалі, урожай кукурудзи при літній сівбі був на 30 % вищий у порівнянні з весняними посівами культури.

Зміна умов росту та розвитку рослин, що обумовлена перенесенням строку сівби, впливає на структуру урожаю. Збільшується кількість та лінійні розміри качанів, їх маса стала на 20 % більшою і досягла в середньому 112 г.

Продукція кормовиробництва безпосередньо використовується на підприємстві і її необхідно передавати чи реалізовувати тваринництву за розрахунково-договірними цінами. У зв'язку з цим дуже важливо, як переконує наш досвід, провести правильну оцінку кормової продукції.

Зерно та зелена маса кукурудзи є важливим кормом, який у раціоні тварин займає велику питому вагу. Порівняно з іншими зернофуражними культурами кукурудза має найвищий вміст енергії, а тому необхідна в раціонах у достатній кількості. Енергетична цінність зерна як корму, наприклад, для великої рогатої худоби складає 12,2 МДж., для свиней 13,67, а овець 12,89 МДж., що більше ніж пшениця, овес та жито.

Не дивлячись на те, що у кукурудзи весняної сівби сприятливіше співвідношення зерна до окремі частин початку, за рахунок збільшення урожайності привабливішими є літні посіви.

Результати аналізу свідчать, що суттєво відрізняється і поживність корму. У зеленій масі кукурудзи на контрольних ділянках вище вміст сухої речовини, сирого протеїну та жиру. Але за рахунок більш високого вмісту сирої клітковини та БСР поживність маси на літніх ділянках була на 11 % вищою і складає 0,332 корм.од./кг.

Аналогічно змінювалась і поживність зерна. Вона складає 1,32 та 1,37 корм.од/кг відповідно при весняній та літній сівбі, однак енергетична цінність зерна відрізнялась не суттєво 12,2 та 12,3 МДж/кг.

Продуктивність ділянок (табл.1) свідчить про велике виробниче значення літніх посівів. Вони забезпечують підвищення збору сухої речовини в зеленій масі на 28,6 % та на 43,6 % кормових одиниць.

Без врахування листостеблевої маси вирощування кукурудзи на зерно літом забезпечило вихід 32,4 ц кормових одиниць з кожного гектару, тоді як на весняних посівах отримали тільки 23,8 ц/га.

Таблиця 1 – Продуктивність кукурудзи різного кормового призначення в залежності від строків сівби, ц/га, середнє за 1991-1997 роки

Вид продукції	Показники продуктивності		
	суха речовина	кормові одиниці	обмінна енергія, ГДж
Маса кукурудзи МВС весняної сівби	60,7	56,4	68,8
Зернова кукурудза весняної сівби в т.ч.зерно	38,7	35,4	38,6
	15,5	23,8	22,0
Маса кукурудзи МВС літньої сівби	78,1	81,0	90,8
Зернова кукурудза літньої сівби в т.ч.зерно	48,8	45,3	47,8
	20,3	32,4	29,0

На 32 % збільшується і вихід обмінної енергії.

Різні строки сівби роблять кукурудзу нерівноцінним попередником для озимої пшениці. Найвищий в досліді урожай отримали по чорному пару 44,2 ц/га. В середньому на 6-9 ц/га поступалась по продуктивності озима пшениця, посіяна в міжряддя кукурудзи. В середньому за роки досліджень зміщення строків сівби кукурудзи МВС та вирощування пшениці в міжряддях кукурудзи збільшувало врожай на 16,8 ц/га, у порівнянні з традиційними схемами. Сама низька по досліді продуктивність озимої пшениці спостерігалась на ділянках, де попередником була зернова кукурудза, що вирощувалась по традиційній технології (17,6 ц/га).

Результати досліджень свідчать, що з позиції продуктивності обох культур доцільно використовувати сівозміні ланки, літні посіви кукурудзи на зерно або МВС; озима пшениця. В такому разі спеціалісти господарств мають можливість за рахунок продовження періоду заготівлі кормів покращити їх якість, переводити посіви силосної кукурудзи в зернову у відповідності до забезпеченості тваринництва. Можливе використання площі пару для сівби літньої кукурудзи, якщо складуться несприятливі умови для кормозабезпечення. Скорочення площ попередників озимої пшениці компенсується використанням в якості попередника літніх посівів кукурудзи.

Широке застосування розробленої нами удосконаленої технології вирощування кукурудзи та озимої пшениці дає змогу господарствам посушливої зони не лише отримувати високі урожаї цих культур, а і управляти виробництвом кормів в цілому у відповідності до умов конкретного року.